

Nr 41

Lagutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1973: 168 har Kungl. Maj:t (justitiedepartementet) förslagit riksdagen att antaga i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,
2. lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag.

Propositionen innehåller två huvudavsnitt. Den inleds med ett avsnitt angående de lagstiftningsfrågor som sammanhänger med tillämpningen av nya regler om aktiekapitalets minsta storlek på äldre aktiebolag. De nya övergångsbestämmelser som föreslås i detta hänseende upptas i lagförslaget under punkten 1. I ett senare avsnitt av propositionen behandlas frågan om rösträtten för aktier som förvaltas av allmänna pensionsfonden. De lagstiftningsåtgärder som aktualiseras i denna del upptas i lagförslaget under punkten 2.

Propositionen har såvitt gäller lagförslaget under punkten 1 hänvisats till behandling av lagutskottet och i vad avser lagförslaget under punkten 2 till näringsutskottet. I samband med lagutskottets behandling av lagförslaget under punkten 1 har inom utskottet väckts fråga om ändring av bestämmelserna i aktiebolagslagen angående dispens från förbudet för aktiebolag att lämna penninglån till aktieägare, styrelseledamot och verkställande direktör liksom att ställa säkerhet för förbindelser som ingås av nämnda personkrets. Med anledning härav har näringsutskottet, för att möjliggöra en samlad bedömning av förekommande frågor om ändring i aktiebolagslagen, beslutat att med avgivande av yttrande i ärendet överflytta sin andel av propositionen till lagutskottet. Yttrandet fogas till detta betänkande som *bilaga 2*.

I anledning av propositionen i den del denna hänvisats till lagutskottet har väckts fem motioner. Motionsyrkandena redovisas nedan på s. 5. Utskottet har över motionen 1973: 2110 (yrkande 2) inhämtat yttrande från skatteutskottet. Yttrandet fogas till betänkandet som *bilaga 3*.

För en översikt av lagförslagens materiella innehåll hänvisar utskottet till vad utskottet anför nedan på s. 6. och 7.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,

dels att nuvarande punkterna 3 och 4 i övergångsbestämmelserna skall betecknas 5 respektive 6,

dels att punkten 2 i övergångsbestämmelserna skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i övergångsbestämmelserna skall införas två nya punkter, 3 och 4, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

2. Vad i 2 § föreskrives om aktiekapitalets storlek skall ej gälla för bolag som bildats före lagens ikraftträdande. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

I fråga om bolag som avses i första stycket gäller 3 § första stycket i dess äldre lydelse.

Föreslagen lydelse

2. I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ i sin äldre lydelse till utgången av år 1978. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

3. Styrelseledamot, verkställande direktör, aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende därav kan under tiden den 1 oktober 1977—den 31 mars 1978 hos rätten ansöka om likvidation av bolag, vars aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor vid utgången av september 1977.

Sker ansökan, skall rätten genast kalla bolaget att inställa sig inför rätten på utsatt dag, minst två och högst fyra månader därefter, då frågan om skyldighet för bolaget att träda i likvidation skall prövas. Kallelsen skall delges bolaget på sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. Det åligger styrelsen att genast utlysa bolagsstämma för meddelande om kallelsen.

Visas ej innan ärendet avgöres att aktiekapitalet uppgår till 50 000 kronor, skall rätten förklara, att bolaget skall träda i

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

likvidation, samt utse en eller flera likvidatorer. Rätten skall genast till registreringsmyndigheten sända dels för registrering meddelande om likvidationsbeslutet dels under rättelse om förordnande av likvidator med angivande av dennes fullständiga namn och postadress.

4. Bolag, vars registrerade aktiekapital ej uppgår till 50 000 kronor vid utgången av år 1978, skall, om det ej trätt i likvidation eller försatts i konkurs, avföras ur aktiebolagsregistret och är därmed upplöst. Uppgift att bolaget har avförts ur registret skall ej kungöras i allmänna tidningarna.

När bolaget avförts ur registret, svarar aktieägarna samt styrelseledamöter och verkställande direktör solidariskt för bolagets förpliktelser. Aktieägarna inträder i bolagets ställe som part i de avtal bolaget slutit med tredje man. I den mån bolaget enligt lag eller annan författning varit skyldigt att vidtaga åtgärd eller lämna uppgift skall detta i stället fullgöras av styrelsen.

Uppkommer behov av likvidationsåtgärd sedan bolaget avförts ur registret, äger 173 a § tredje stycket lagen (1944: 705) om aktiebolag motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1944: 705) om aktiebolag, dels att 119 § skall ha nedan angivna lydelse, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 119 a §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

119 §

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å bolagsstämma gälle:

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1. att rösträtt ej må utövas för aktie, å vilken icke fullgjorts förfallen inbetalning eller i fråga om vilken ej, där det skolat ske, avlämnats i 41 eller 60 § omförmäld förbindelse;

2. att varje aktie, för vilken rösträtt må utövas, berättigar till en röst;

3. att frånvarande aktieägares rösträtt må utövas genom ombud;

4. att ingen dock må för egna och andras aktier utöva rösträtt för sammanlagt mer än en femtedel av det på stämman företrädde aktiekapitalet;

5. att såsom bolagets beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas;

6. att vid lika röstetal val avgöres genom lottning, men i andra frågor den mening gäller som biträdes av de flesta röstande eller, om jämväl antalet röstande är lika, av stämmans ordförande.

I bolagsordningen må kunna intagas bestämmelser avvikande från vad i första stycket 2—6 stadgas; dock att aktieägares rättighet att utöva rösträtt ej får inskränkas utöver vad i första stycket 1 är föreskrivet, att olika röstvärde för aktier i bolaget icke må så bestämmas, att röstvärdet för någon aktie överstiger tio gånger röstvärdet för annan aktie, *och att aktieägares rättighet att genom ombud utöva rösträtt ej får inskränkas i vidare mån än att föreskrift må kunna meddelas därom, att till ombud må utses allenast aktieägare.* Utan hinder av vad sålunda stadgas må dels beslut enligt 133 § 2 mom. andra stycket fattas om sådan ändring av bolagsordningen i fråga om röstvärdet för aktier av olika slag som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas och dels i beslut om aktiekapitalets ökning föreskrift meddelas, att för ny aktie ej må utövas rösträtt vid bestämmande av vinstutdelning var till den nya aktien icke medför rätt.

I bolagsordningen må kunna intagas bestämmelser avvikande från vad i första stycket 2 *samt* 4—6 stadgas; dock att aktieägares rättighet att utöva rösträtt ej får inskränkas utöver vad i första stycket 1 är föreskrivet, *och* att olika röstvärde för aktier i bolaget icke må så bestämmas, att röstvärdet för någon aktie överstiger tio gånger röstvärdet för annan aktie. Utan hinder av vad sålunda stadgas må dels beslut enligt 133 § 2 mom. andra stycket fattas om sådan ändring av bolagsordningen i fråga om röstvärdet för aktier av olika slag som erfordras för att förhindra att förhållandet mellan aktier av olika slag rubbas och dels i beslut om aktiekapitalets ökning föreskrift meddelas, att för ny aktie ej må utövas rösträtt vid bestämmande av vinstutdelning var till den nya aktien icke medför rätt.

För egen aktie må aktiebolag icke utöva rösträtt, ej heller må av dotterbolag rösträtt utövas för aktie i moderbolaget.

Vad ovan i första stycket 1 stadgas utgör ej hinder för aktieägare att, under det han är förlustig sin rösträtt, med laga verkan delta i beslut, för vars giltighet erfordras att samtliga aktieägare förena sig där-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

om. Erfordras för besluts giltighet samtycke av samtliga aktieägare eller ock viss röstpluralitet av de vid bolagsstämma företrädde aktierna eller av bolagets hela aktiekapital, skola aktier, för vilka rösträtt ej må utövas enligt tredje stycket, icke medräknas.

119 a §

Innehar i enlighet med reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning fjärde fondstyrelsen aktier i visst aktiebolag, får efter fondstyrelsens bemyndigande rösträtt för aktieinnehavet utövas genom ett eller flera ombud, som föreslagits av facklig organisation med medlemmar anställda hos bolaget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Om bolagsordning vid ikraftträdandet innehåller bestämmelse som strider mot 119 § enligt dess nya lydelse eller 119 a §, är bestämmelsen utan verkan.

Motionsyrkandena

De i betänkandet behandlade motionerna upptar följande yrkanden.

Motionen 1973: 2106

I motionen 1973: 2106 av herr Börjesson i Glömminge m. fl. (c) bemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen beslutar

1. att övergångstiden för ökningen av aktiekapitalet i aktiebolag bildade före den 6 juni 1973 till den nya minimigränsen utsträcks till utgången av 1980,

2. att Kungl. Maj:t bemyndigas medge dispens för höjning även vid senare tidpunkt om särskilda omständigheter föreligger, samt

3. att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande ett garanti-system för att underlätta rörelsedrivande bolags anpassning till nya regler om aktiekapitalets storlek i enlighet med vad som har anförts i motionen.

Motionen 1973: 2107

I motionen 1973: 2107 av herrar Carlström (fp) och Hovhammar (m) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om sådant förslag att företagens reserv- och skuldregleringsfond får användas för erforderlig höjning av företagens aktiekapital.

Motionen 1973: 2108

I motionen 1973: 2108 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att förslag om ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna avsedd för mindre företag föreläggs riksdagen före utgången av 1975.

2. att riksdagen — om detta yrkande avslås — avslår proposition 1973: 168 i de delar som avser höjning av aktiekapital för bolag bildade före den 6 juni 1973.

Motionen 1973: 2109

I motionen 1973: 2109 av herrar Löfgren (fp) och Andersson i Örebro (fp) hemställs att riksdagen beslutar

1. att aktieägares personliga ansvar för upplöst bolags skulder och skyldigheter endast inträder om bolaget informerat aktieägarna om de nya reglerna och om möjligheterna att skydda sig mot framtida rättsanspråk,

2. att personer, vilka efter den 31 mars 1978 men före utgången av nämnda år genom gåva eller arv erhållit en mindre aktiepost i upplöst bolag och uppenbarligen saknat inflytande över dess skötsel, skall vara befriade från personligt ansvar för bolagets skulder och skyldigheter,

3. att avförande av bolag ur aktiebolagsregistret i enlighet med i propositionen föreslagen lag skall kungöras i vanlig ordning,

4. att ansvaret för avfört bolags förpliktelser övertas av styrelseledamöter, verkställande direktör samt aktieägare först från den dag kungörelse om bolags avförande ur aktiebolagsregistret skett.

Motionen 1973: 2110

I motionen 1973: 2110 av herr Nordgren m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar att aktiekapitalets lägsta belopp skall vara 20 000 kr.,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t ger företagsskatteberedningen i uppdrag att framlägga förslag syftande till att medge uppskrivning av aktiekapital med obeskattade medel i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet*Inledning*

Aktiebolagslagen ändrades våren 1973 så att minimigränsen för aktiekapitalet höjdes från 5 000 till 50 000 kr. (prop. 1973: 93, LU 1973: 19, rskr 1973: 238). Ändringen avsåg bara bolag som bildades efter den nya lagstiftningens ikraftträdande den 6 juni 1973. Samtidigt förutskickades dock att förslag om övergångsbestämmelser som innebär krav

på höjning av minimigränsen även för äldre bolag skulle läggas fram för riksdagen hösten 1973. I enlighet härmed läggs i förevarande proposition fram förslag med övergångsbestämmelser som innebär krav på att alla aktiebolag vid utgången av år 1978 skall ha ett aktiekapital på minst 50 000 kr. Aktiebolag som inte före denna tidpunkt höjt sitt aktiekapital till minst detta belopp föreslås bli upplösta genom ett förenklat likvidationsförfarande. Förslaget gör det möjligt för rörelsedrivande aktiebolag, som inte genomför erforderlig kapitalhöjning, att efter upplösningen fortsätta rörelsen i annan företagsform.

Den 1 januari 1974 kommer den av riksdagen vid 1973 års vårsession antagna lagen (1973: 502) om ändring i reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning att träda i kraft. Lagstiftningen (prop. 1973: 97, NU 1973: 58, rskr 1973: 237) innebär att medel ur allmänna pensionsfonden (AP-fonden) i viss utsträckning skall kunna genom placering i bl. a. aktier tillföras näringslivet såsom riskvilligt ägarkapital. Vid sin behandling av frågan hemställde riksdagen om förslag till lagändring som gör det möjligt för AP-fonden att uppdra åt representanter för de anställda i ett företag att utöva rösträtt för fondens aktier i företaget. Med anledning härav läggs i förevarande proposition fram förslag om sådan ändring i aktiebolagslagen att rösträtten för aktier som tillhör AP-fonden kan delegeras till flera representanter för olika arbetstagarorganisationer.

Lagförslagen avses träda i kraft den 1 januari 1974.

I det följande behandlar utskottet de delar av propositionen som berörts i motioner eller som eljest tilldragit sig utskottets särskilda uppmärksamhet. Dessutom tar utskottet, såsom ovan (s. 1) berörts, med begagnande av sin initiativrätt upp fråga om ändring av bestämmelserna i 75 b § aktiebolagslagen angående dispens från reglerna om förbud för aktiebolag att lämna penninglån till aktieägare, styrelseledamot och verkställande direktör liksom att ställa säkerhet för förbindelser som ingås av nämnda personkrets.

Beträffande förslaget med övergångsbestämmelser rörande tillämpningen av de nya reglerna om aktiekapitalets minsta storlek på äldre aktiebolag vill utskottet här erinra om att förslaget följer de allmänna riktlinjer som drogs upp i propositionen 1973: 93 och som godkändes av riksdagen vid dess behandling av det då aktuella lagförslaget.

Aktiekapitalets storlek

I motionen 1973: 2110 (yrkandet 1) hemställs att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 168 beslutar att aktiekapitalets lägsta belopp skall vara 20 000 kr. De argument som motionärerna anför utgör en upprepning av vad som framfördes till stöd för liknande motionsyrkanden i samband med riksdagsbehandlingen av propositionen 1973: 93.

Utskottet anser det inte erforderligt att i detta sammanhang upprepa de invändningar mot motionärernas synpunkter som utskottet framförde vid den tidigare behandlingen av denna fråga, utan hänvisar till sitt tidigare ställningstagande (LU 1973: 19 s. 49 f.). I enlighet härmed avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 2110 i denna del.

Fråga om införande av en ny företagsform

Med propositionens förslag till övergångsreglering för genomförandet av höjningen av minimikapitalet i äldre aktiebolag till 50 000 kr. uppkommer frågan, vilken företagsform som kan vara mest lämpad för de mindre rörelsedrivande bolag som inte kan åstadkomma den föreskrivna kapitalökningen. Det finns t. ex. i de flesta västeuropeiska länder vid sidan av aktiebolaget en särskild bolagsform, vari ekonomisk verksamhet kan drivas utan personlig ansvarighet för delägarna. I tysk rätt benämns denna bolagstyp Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH).

I motionen 1973: 2108 (yrkandet 1) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att förslag om en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna avsedd för mindre företag föreläggs riksdagen före utgången av 1975. En sådan bolagsform bör enligt motionärerna även utformas så att de mindre företagen i skattehänseende och i vad gäller rätten till fondavsättningar behandlas på i huvudsak samma sätt som aktiebolag.

Utskottet erinrar om att riksdagen med anledning av motionsyrkanden hade att ta ställning till förevarande fråga i samband med behandlingen av propositionen 1973: 93. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1973: 19 s. 51) framförde utskottet som sin uppfattning, att det inte behövs någon ny företagsform för att tillgodose småföretagens behov. Utskottet pekade därvid på att det enligt gällande rätt finns associationsformer som enligt utskottets mening är lämpade för sådana företag, nämligen handelsbolaget och kommanditbolaget. Utskottet framhöll vidare att det åtminstone såvitt gäller de institutionella kreditgivarna inte torde vara möjligt för ett mindre aktiebolag att uppta lån utan kompletterande säkerhet i form av borgen av huvudaktieägaren. Vid en konkurs i ett mindre aktiebolag förlorar företagaren därför ofta betydligt mer än sitt aktiekapital. Detta ansåg utskottet visa att skillnaden i risktagande, beroende på om en företagare driver sin verksamhet som aktiebolag eller som enskild firma, i realiteten inte alltid är så stor. Utskottet anslöt sig därför till föredragande statsrådets uppfattning att det inte finns tillräckliga motiv för att i svensk rätt införa någon ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för delägarna med avseende på företagets förbindelser.

Beträffande den i motionen berörda skatterättsliga aspekten på valet av företagsform vill utskottet erinra om att företagsskatteberedningen har avisat att den inom kort kommer att lägga fram en promemoria

med förslag till väsentliga förändringar av skattereglerna för fåmansbolagen. Syftet med förslaget är att så långt möjligt åstadkomma en rättvis och likformig beskattning av dessa bolag jämfört med andra företagsformer. Genom företagsskatteberedningens aviserade förslag kan alltså de skatterättsliga problem, som sammanhänger med valet av företagsform, antas komma i ett nytt läge. Med hänsyn härtill finner utskottet ej skäl att i förevarande sammanhang gå närmare in på detta problemkomplex (jfr nedan s. 10).

Utskottet vill slutligen understryka att utskottets ståndpunkt i fråga om behovet av en ny företagsform grundas på den principiella uppfattningen, att det från allmän synpunkt är till fördel om små företag drivs i företagsformer med personligt ansvar för ägaren. De personer som står bakom ett företag och skall svara för rörelsen måste kunna uppfylla sina förpliktelser gentemot anställda, det allmänna och andra borgenärer. För att detta skall garanteras krävs det, om de skall vara befriade från personligt ansvar, att deras kapitalinsats i bolaget är betydande. Är en företagare inte beredd eller i stånd att göra en sådan kapitalinsats, bör han enligt utskottets mening inte tillåtas använda en företagsform där han inte personligen ansvarar för företagets förbindelser. I anslutning härtill erinrar utskottet om att aktiebolagsformen i betydande utsträckning används för att uppnå skattemässiga fördelar eller för att möjliggöra skatteflyktsåtgärder av olika slag. Inte minst har man utnyttjat möjligheterna att bilda små aktiebolag till att försvåra skattekontroll och undkomma skatteindrivning. En av målsättningarna bakom den våren 1973 genomförda reformen på aktiebolagsrättens område var att minska möjligheterna till dylika förfaranden. Enligt utskottets mening kan det emellertid inte uteslutas att denna målsättning delvis skulle förfelas om man som ett alternativ till aktiebolagsformen i stället införde en ny företagsform av det slag som skisseras i motionen.

Utskottet finner på grund av det anförda ej skäl att frånga sin tidigare bedömning i principfrågan. I enlighet härmed avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 2108 såvitt nu är i fråga.

Fråga om avslag på förslaget till övergångsreglering

I motionen 1973: 2108 anføres vidare att innan riksdagen förelagts förslag om ny företagsform för mindre företag är motionärerna för sin del inte beredda att acceptera den föreslagna höjningen av minimigränsen för aktiekapitalet i bolag bildade före den 6 juni 1973. I andra hand yrkar därför motionärerna — om motionsyrkandet 1 skulle avslås — att riksdagen beslutar att avslå propositionen i de delar som avser höjning av aktiekapital för bolag bildade före nämnda dag.

Ett bifall till motionsyrkandet 2 innebär att lagförslaget under punkten 1 i sin helhet skulle avslås av riksdagen.

Detta skulle leda till det otillfredsställande resultatet att man i fort-

sättningen med avseende på den nedre gränsen för aktiekapitalet skulle få ha två typer av bolag, nämligen sådana som bildats före den 6 juni 1973 och de som bildats senare. Utskottet kan från sina tidigare redovisade principiella utgångspunkter inte biträda motionärernas yrkande och avstyrker därför bifall till motionen 1973: 2108 även i denna del.

Övergångstidens längd m. m.

I propositionen 1973: 93 angavs att den övergångstid inom vilken äldre aktiebolag hade att höja minimikapitalet till 50 000 kr., om de ville fortsätta sin verksamhet i aktiebolagsform, borde vara 3 à 5 år. Såsom omnämnts i det föregående (s. 8) kommer företagsskatteberedningen inom kort att lägga fram en promemoria med förslag till väsentliga förändringar av skattereglerna för fåmansbolagen. Eftersom en sådan skattereform kan väntas medföra övergång i viss utsträckning från aktiebolag till annan företagsform kommer också de skatterättsliga frågor som aktualiseras av en sådan övergång att behandlas. De skattefrågor som aktualiseras genom övergång till annan företagsform på grund av höjningen av minimikapitalet ligger inom ramen för företagsskatteberedningens uppdrag och har därför ansetts böra behandlas inom beredningen. Det upplyses i förevarande proposition att chefen för finansdepartementet har för avsikt att på grundval av beredningens arbete till 1974 års vårriksdag lägga fram förslag till de övergångsregler på skatterättsens område som krävs för att underlätta övergången från aktiebolag till annan företagsform. Redan nu kan förutsäckas att bolag, som övergår till annan företagsform utan att därigenom på grund av olika dispositioner vinna obehöriga skatteförmåner och som inte har tillräckliga vinstmedel för att kunna höja sitt aktiekapital till 50 000 kr., inte kommer att drabbas av någon utskiftningsskatt på grund av övergången.

Med hänsyn till att det kan vara svårt att innan de skatterättsliga frågorna fått sin slutgiltiga lösning ta definitiv ståndpunkt till om aktiekapitalet skall höjas till 50 000 kr. eller om bolaget i stället bör avvecklas och rörelsen fortsättas i någon annan företagsform, anser föredragande statsrådet att övergångstiden bör göras så pass lång som fem år. Statsrådet förordar därför att de äldre bestämmelserna om aktiekapitalets storlek skall få gälla till utgången av år 1978 beträffande de bolag som har bildats före den 6 juni 1973.

I motionen 1973: 2106 (yrkandet 1) hemställs att den föreslagna övergångstiden utsträcks med två år eller till utgången av år 1980. Motionärerna förordar också att Kungl. Maj:t bemyndigas att medge dispens från föreskriven höjning av aktiekapitalet om särskilda omständigheter föreligger (yrkandet 2).

Enligt utskottets mening är det angeläget att den nuvarande otillfredsställande ordningen med två typer av aktiebolag — såvitt avser

reglerna om aktiekapitalets minimibelopp — inte består längre än vad som är oundgängligen nödvändigt. Utskottet anser att den föreslagna femårsfristen utgör en lämplig avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande på detta område. Utskottet kan därför inte biträda motionärernas förslag om förlängning av övergångstiden. Inte heller kan utskottet dela uppfattningen att det finns skäl att öppna möjlighet till dispens från kravet på höjning av aktiekapitalet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1973: 2106 såvitt nu är i fråga.

Särskilda åtgärder för att underlätta kapitalhöjningen

De problem som kan uppstå för bolag som under övergångstiden ämnar höja sitt aktiekapital till 50 000 kr. tas upp till behandling i tre av motionerna. Gemensamt för dessa motionsyrkanden är att de utgår från uppfattningen att det är nödvändigt att samhället genom ekonomiska stödåtgärder av olika slag underlättar för mindre bolag att genomföra den föreskrivna kapitalhöjningen.

I motionen 1973: 2106 (yrkandet 3) yrkas sålunda att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om utredning av ett garantisystem för att underlätta rörelsedrivande bolags anpassning till de nya reglerna om aktiekapitalets storlek. Motionärerna anför att det av dem åsyftade systemet bör kunna utformas efter samma modell som redan gäller för statligt garanterade lån i bank eller annan kreditinrättning. Det erhållna lånet skulle utnyttjas för att genomföra den föreskrivna höjningen av aktiekapitalet.

Vidare yrkas i motionen 1973: 2107 att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om sådant förslag att företagens reserv- och skuldregleringsfond får användas för erforderlig höjning av företagens aktiekapital. Enligt nuvarande regler kan ökning av aktiekapitalet genom fondemission endast ske med besparade vinstmedel som ej avsatts till reservfond eller skuldregleringsfond eller med belopp som erhålls genom uppskrivning av anläggningstillgång enligt därom givna regler. Motionärerna pekar på att aktiebolagsutredningens år 1971 avgivna förslag till ny aktiebolagslag medger att fondemission även kan ske med anlitande av uppskrivningsfond eller reservfond.

Slutligen yrkas i motionen 1973: 2110 (yrkandet 2) att företagsskatteberedningen får i uppdrag att lägga fram förslag om att aktiebolag skall få skriva upp sitt aktiekapital med obeskattade vinstmedel. De medel som utnyttjas för sådant ändamål skall enligt motionärerna återföras till beskattning under en tid av förslagsvis tio år.

Utskottet har i anledning av sistnämnda motionsyrkande inhämtat yttrande från skatteutskottet. I yttrandet (se *Bilaga 2* till detta betänkande) förklarar sig skatteutskottet dela den uppfattning som kommit till uttryck i propositionen, nämligen att några ändringar i skattelagstiftningen eller andra särskilda åtgärder för att underlätta en ökning av

aktiekapitalet till 50 000 kr. inte är erforderliga. Skatteutskottet kan därför inte biträda utredningsyrkandet i motionen 1973: 2110. Till detta yttrande har fogats tre avvikande meningar.

Beträffande förevarande tre motionsyrkanden vill utskottet för sin del anföra följande. Utskottet har redan i samband med behandlingen av motionen 1973: 2108 (ovan s. 9) redovisat såsom sin principiella uppfattning, att en företagare som inte är beredd eller i stånd till en betydande kapitalinsats — minst 50 000 kr. — i företaget inte bör tillåtas att använda aktiebolagsformen för sin verksamhet utan vara hänvisad till någon annan företagsform, där han personligen svarar för företagets förbindelser. Föredragande statsrådet har i propositionen framhållit att han efter samråd med chefen för finansdepartementet kommit till den slutsatsen att det inte finns anledning för staten att genom olika stödåtgärder i realiteten skjuta till en del av det belopp som behövs för höjningen av aktiekapitalet. Utskottet delar i likhet med majoriteten i skatteutskottet denna bedömning. Man bör sålunda enligt utskottets mening inte med konstlade medel stödja företag, som kanske i och för sig inte har ekonomiska förutsättningar för att fortsätta att verka som aktiebolag. I propositionen framhålls att en undersökning av den genomsnittliga storleken av småföretagens egna kapital dessutom ger vid handen att i de flesta branscher möjlighet redan finns att inom flertalet rörelsedrivande bolag företa en erforderlig höjning. Utskottet vill vidare framhålla att en så pass lång övergångstid som fem år gör det möjligt för företagen att välja en även från skattesynpunkt lämplig tidpunkt för höjningen av aktiekapitalet.

Såvitt avser motionen 1973: 2107 vill utskottet avslutningsvis också erinra om att det på grundval av aktiebolagsutredningens betänkande (SOU 1971: 15) med förslag till aktiebolagslag m. m. för närvarande pågår inom justitiedepartementet ett omfattande lagstiftningsarbete, som syftar till en fullständig revision av aktiebolagslagstiftningen. Enligt utskottets mening är det i nuvarande läge inte ändamålsenligt att utredningsförslaget i den del motionärerna åberopar bryts ut ur arbetet på en ny aktiebolagslag och görs till föremål för särslagstiftning. På grund av vad sålunda anförts avstyrker utskottet, såvitt nu är i fråga, bifall till motionerna 1973: 2106, 1973: 2107 och 1973: 2110.

Slopandet av kungörelseförfarandet

I propositionen föreslås att de aktiebolag, som vid utgången av år 1978 inte har ett aktiekapital på minst 50 000 kr. skall avföras ur aktiebolagsregistret. Genom denna registreringsmyndighetens åtgärd skall bolaget anses upplöst. Nuvarande bestämmelser i 173 a § aktiebolagslagen har härvid tjänat som förebild. I samband härmed föreslås — i motsats till vad som eljest gäller — att uppgift om att aktiebolag på detta sätt avförts ur registret inte skall kungöras i de allmänna tidningarna.

Sistnämnda spörsmål tas upp till behandling i motionen 1973: 2109 (yrkandena 3 och 4). Motionärerna föreslår att bolags avförande ur registret bör kungöras i vanlig ordning och att ansvaret för avfört bolags förpliktelser skall övertas av styrelseledamöter, verkställande direktör samt aktieägare först från den dag kungörelsen om avförandet skett.

Utskottet vill för sin del erinra om att man måste räkna med att flera tiotusental bolag kan komma att avföras ur registret per den 1 januari 1979 enligt den nu föreslagna lagstiftningen. En kungörelse om de avförda bolagen kan därför bedömas bli mycket omfattande och svår att använda för den informationssökande. Såsom framhålls i propositionen är det också möjligt för den som har intresse av saken att på grundval av tidigare kungörelser ur registret sluta sig till om ett visst bolag kommer att avföras ur detta.

Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 2109 såvitt nu är i fråga.

Personlig ansvarighet för aktieägare m. m.

I motionen 1973: 2109 (yrkandena 1 och 2) tas vidare upp vissa detaljfrågor som sammanhänger med den i propositionen föreslagna lösningen att i och med att ett bolag avförs ur registret per den 1 januari 1979 så skall aktieägarna samt styrelseledamöter och verkställande direktör solidariskt svara för bolagets tidigare förpliktelser. Aktieägarna inträder därvid också som part i de avtal bolaget slutit med tredje man. Enligt förslaget har aktieägare m. fl. möjlighet att undgå det personliga ansvaret genom att det införs en rätt för dem att under tiden den 1 oktober 1977—den 31 mars 1978 hos rätten ansöka om tvångslikvidation av bolaget.

I förevarande motion föreslås att aktieägarens personliga ansvar för upplöst bolags skulder och skyldigheter endast skall inträda om bolaget informerat aktieägarna om de nya reglerna och om möjligheterna att skydda sig mot framtida rättsanspråk.

Utskottet erinrar om att det i propositionen framhålls att det är angeläget att aktiebolagen får information om den nya lagstiftningen, så att bolag inte drabbas av upplösning genom att de nya reglerna av slarv eller okunnighet inte iakttas. Föredragande statsrådet förordar därför att genom registreringsmyndighetens försorg bör till samtliga aktiebolag med aktiekapital understigande 50 000 kr. utgå underrättelse om lagstiftningens innebörd. Bolagen bör därvid anmanas att svara för att deras aktieägare och borgenärer får erforderlig information.

Utskottet vill beträffande motionärernas förslag framhålla att det samma skulle kunna leda till betydande olägenheter för borgenärerna för den händelse bolaget avsiktligt eller av förbiseende underlåter att sända ut föreskriven information eller endast ofullständigt genomför sin informationsskyldighet. Över huvud är förslaget ägnat att skapa osäkerhet om vilka personer som kan avkrävas ansvar för bolagets tidigare för-

bindelser. Utskottet kan med hänsyn härtill inte biträda förslaget och avstyrker därför bifall till motionen 1973: 2109 såvitt nu är i fråga.

I samma motion föreslås vidare att personer, som efter den 31 mars 1978 men före utgången av nämnda år genom gåva eller arv erhållit en mindre aktiepost i ett sedermera upplöst bolag och uppenbarligen saknat inflytande över dess skötsel, skall vara befriade från personligt ansvar för bolagets skulder och skyldigheter.

Enligt utskottets mening torde det skyddsbehov som motionärerna önskar tillgodose inte vara särskilt påtagligt i praktiken. När det gäller gåva av aktie kan för övrigt vederbörande person lätt skydda sig mot att invecklas i bolagets förhållanden genom att helt enkelt avböja att ta emot gåvan. Beträffande arv av aktie erinrar utskottet om att enligt huvudregeln i svensk rätt har dödsbodelägarna ett personligt gäldansvar för den dödes skulder, såvida inte dödsboet inom viss tid avträds till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs. Ett tillgodoscande av motionärernas synpunkter skulle därför kräva följdändringar i ärvdebalkens bestämmelser om den dödes gäld. Enligt utskottets uppfattning föreligger det inte tillräckligt starka praktiska skäl för att man skall anse det motiverat att tynga den föreslagna övergångsregleringen med undantagsregler av det slag som motionärerna förordar. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1973: 2109 även i denna del.

Rösträtten för aktier som förvaltas av allmänna pensionsfonden

Näringsutskottet har i avgivet yttrande till lagutskottet (se *Bilaga 3*) anfört att det i propositionen under punkten 2 framlagda lagförslaget inte ger anledning till någon erinran från utskottets sida. Lagutskottet tillstyrker att förslaget antas av riksdagen.

Dispenseringen från låneförbudet

Såsom omnämnts i det föregående har inom utskottet väckts fråga om utskottet med begagnande av sin initiativrätt skall föreslå ändring av bestämmelserna i aktiebolagslagen angående dispens från förbudet för aktiebolag att lämna penninglån till aktieägare m. fl. Bakgrunden till att denna fråga aktualiserats är följande.

I samband med att riksdagen vid 1973 års vårsession antog nya regler om aktiekapitalets storlek antogs också vissa bestämmelser om aktiebolags rätt att lämna penninglån till aktieägare m. fl. (LU 1973: 19 s. 52—57). Dessa bestämmelser har intagits i 75 a—c §§, 103 § 1 mom. tredje stycket, 113 § 1 mom. fjärde stycket, 206 §, 213 § punkt 8 och 215 § lagen (1944: 705) om aktiebolag.

Huvudregeln är att aktiebolag inte får lämna penninglån till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör. Aktiebolag får inte heller lämna penninglån i syfte att gäldenären eller vissa honom närstående fysiska eller juridiska personer skall förvärva aktie i det långivande bolaget eller annat bolag i samma koncern. Bestämmelserna om

förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet (75 a §).

Länsstyrelsen kan på ansökan medge undantag från bestämmelserna i 75 a § om synnerliga skäl föreligger därtill. Bolagets kända borgenärer skall höras över ansökningen. Om borgenär begär det, skall hans fordran betalas eller betryggande säkerhet ställas för den innan ansökningen får bifallas (75 b §).

Dispensbestämmelserna i 75 b § skall enligt uttalande i motiven tillämpas mycket restriktivt. Som exempel på situationer när dispens borde kunna komma i fråga nämns fall då arvingar måste ta lån från ett familjebolag för att betala arvsskatt och fall då en delägare i ett familjebolag skall lösas ut av övriga delägare (prop. 1973: 93 s. 94—95). I propositionen (s. 135) pekas vidare på att vissa företag tillämpar ett system som innebär att anställda får låna av företaget för att köpa aktier i det, s. k. sparplaner. Om ett sådant system berör ett större antal av de anställda anses dispens böra kunna komma i fråga. Skulle däremot endast verkställande direktören och hans närmaste medarbetare omfattas av systemet torde det som regel inte finnas anledning att ge dispens. Om dispens ges, kan denna utformas generellt, dvs. de allmänna villkoren för sparplanen kan fastställas i stället för att dispens ges för varje anställd för sig.

Ett ocfteergivligt villkor för att dispens skall kunna komma i fråga är alltså att bolagets kända borgenärer hörs över ansökningen. Bestämmelsen som utformats efter reglerna om nedsättning av aktiekapitalet förordades av näringslivet (se prop. 1973: 93 s. 60). Enligt vad utskottet crfarit har bestämmelsen emellertid visat sig svårhanterlig i den praktiska tillämpningen. Detta sammanhänger med de sparplaner som finns vid vissa bolag och som innebär lättnader för de anställda att köpa aktier i bolaget. Antalet aktier som kan köpas enligt en sådan sparplan är i allmänhet beroende av vederbörandes lön från bolaget och dessutom föreskrives ofta ett visst maximalt antal aktier som kan förvärvas enligt planen, t. ex. 100 aktier. Bolagets medverkan innebär, att anställda kan få lån i bank för köpesumman att amorteras under viss tid, t. ex. fem år, varvid bolaget ställer säkerhet till banken för den del av lånebeloppet som överstiger aktiernas belåningsvärde.

Enligt vad utskottet fått kännedom om kan i bolag, där sparplan av denna typ finns, antalet borgenärer vara utomordentligt stort. Förutom sedvanliga externa borgenärer måste man i detta sammanhang nämligen inräkna innehavare av olika slags sparkonton och uppdragsräkningar med fordran på bolaget och vidare den stora gruppen anställda med löpande fordran på lön och semesterersättning. Ett exempel på ett sådant bolag är Telefonaktiebolaget LM Ericsson, vars borgenärer beräknas uppgå till inemot 30 000, varav omkring 21 000 utgörs av anställda hos företaget. Till detta bolags sparplan är enligt uppgift cirka 1 500 anställda anslutna.

I sådana fall är det av praktiska skäl omöjligt eller så gott som omöjligt att få till stånd en dispens. Man kan inte rimligen höra bortåt 30 000 kända borgenärer över en ansökan om tillstånd att få fortsätta med sparplanen. Ett tillstånd är dock nödvändigt, eftersom bolaget ställer säkerhet för lån som de anställda tar upp i bank i syfte att förvärva aktier i bolaget.

Ett bifall till en ansökan om dispens kan i detta fall inte rimligen antagas komma att påverka borgenärernas ställning. I fall som det nyss beskrivna bör därför enligt utskottets uppfattning dispensförfarandet kunna förenklas. Utskottet anser sig därför böra föreslå att 75 b § kompletteras med en föreskrift om att hörande av borgenärerna inte behöver ske, om det är uppenbart att borgenärernas ställning inte påverkas av att ansökningsen bifalles. Så torde ofta vara fallet med de generella sparplaner, som tillämpas av vissa börsnoterade bolag. En annan situation, då länsstyrelsen skulle kunna underlåta att höra borgenärerna, är den då någon utomstående ställer tillfredsställande säkerhet för den skada borgenärerna skulle kunna tänkas lida genom bifall till ansökningsen. Givetvis bör det åligga länsstyrelsen att skaffa sig underlag för en bedömning av huruvida situationen är sådan att hörande av bolagets kända borgenärer kan underlåtas. Som regel torde enligt utskottets uppfattning revisorernas yttrande i saken böra inhämtas. Någon särskild bestämmelse om obligatoriskt hörande av bolagets revisorer anser utskottet dock inte nödvändig.

Den av utskottet föreslagna lagändringen bör träda i kraft den 1 januari 1974. Några särskilda övergångsbestämmelser finner utskottet inte vara erforderliga. Det betyder att de nya reglerna kan tillämpas även i ärenden som anhängiggjorts men inte avgjorts före ikraftträdandet. Detta anser utskottet dock inte behöva väcka några betänkligheter.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande aktiekapitalets storlek avslår motionen 1973: 2110 yrkandet 1,
2. att riksdagen beträffande ny företagsform avslår motionen 1973: 2108 yrkandet 1,
3. att riksdagen beträffande fråga om avslag på förslaget till övergångsreglering avslår motionen 1973: 2108 yrkandet 2,
4. att riksdagen beträffande övergångstidens längd med avslag på motionen 1973: 2106 yrkandena 1 och 2 antar punkten 2 i det i propositionen 1973: 168 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,

5. att riksdagen beträffande särskilda stödåtgärder avslår motionerna 1973: 2106 yrkandet 3, 1973: 2107 och 1973: 2110 yrkandet 2,
6. att riksdagen beträffande slopandet av kungörelseförfarandet med avslag på motionen 1973: 2109 yrkandena 3 och 4 antar punkten 4 första stycket i förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,
7. att riksdagen beträffande personlig ansvarighet för aktieägare m. m. avslår motionen 1973: 2109 yrkandena 1 och 2,
8. att riksdagen beträffande övergångsregleringen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag i den mån det ej omfattas av hemställan ovan under 4 och 6,
9. att riksdagen beträffande rösträtten för aktier antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag,
10. att riksdagen beträffande dispens från låneförbudet för sin del — såsom tillägg till det i propositionen 1973: 168 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag — antar 75 b § aktiebolagslagen i den av utskottet utarbetade och i *bilaga 1* till detta betänkande upptagna lydelsen, betecknad såsom *Utskottets förslag*.

Stockholm den 6 december 1973

På lagutskottets vägnar

ERIK SVEDBERG

Närvarande: herrar Svedberg (s), Svanström (c), Sundelin (s), fröken Andersson i Lerum (s), herrar Lidgard (m), Hammarberg (s), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Lundblad (s), fru Jonäng (c), herrar Andersson i Södertälje (s), Winberg (m), Israelsson (vpk), Enlund (fp) och fru Nilsson i Sunne (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1 § beträffande *aktiekapitalets storlek* (punkt 1 i hemställan)
av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp) som
anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 8 med "Utskottet anser" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

När riksdagen vid 1973 års vårsession behandlade propositionen 1973: 93 motsatte sig de tre icke socialistiska partierna förslaget om höjning av aktiekapitalets minimibelopp till 50 000 kr. Dessa partier stödde i stället en rad motionsvis framställda krav på att höjningen skulle begränsas till den av aktiebolagsutredningen förordade gränsen på 20 000 kr. Skälet för detta ställningstagande var att en så kraftig höjning, som propositionens förslag innebar, kunde förutses leda till svårigheter för ett mycket stort antal rörelsedrivande mindre företag. Farhågorna för en sådan oacceptabel följd av propositionens förslag var — enligt vad utskottet nu anser — befogade.

Såsom framhålls i förevarande motion finns det f. n. cirka 45 000 rörelsedrivande aktiebolag med anställda som har ett aktiekapital understigande 50 000 kr. Det nu framlagda förslaget till övergångsreglering finner utskottet ha en sådan utformning, att farhågorna kvarstår oförminskade för att ett stort antal företag av denna kategori kommer att få betydande svårigheter att genomföra den erforderliga kapitalökningen.

Vid dessa förhållanden ansluter sig utskottet till den uppfattning, som hävdades av utskottets minoritet vid den tidigare behandlingen av förevarande fråga, nämligen att den nedre gränsen för aktiekapitalet lämpligen bör vara 20 000 kr. På grund härav och med hänvisning i övrigt till vad som anfördes i den till utskottets betänkande 1973: 19 fogade reservationen 7 tillstyrker utskottet motionärernas yrkande att riksdagen för sin del beslutar att aktiekapitalets lägsta belopp skall vara 20 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande aktiekapitalets storlek i anledning av propositionen 1973: 168 och med bifall till motionen 1973: 2110 yrkandet 1 för sin del antar följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ lagen (1944: 705) om aktiebolag skall ha nedan angivna lydelse:

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

2 §

Aktiekapitalet skall bestämmas i svenskt mynt och må ej sättas lägre än femtiotusen kronor.

Aktiekapitalet skall bestämmas i svenskt mynt och må ej sättas lägre än tjugutusen kronor.

Där aktiekapitalet skall, utan ändring av bolagsordningen, kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, må lägsta beloppet (minimikapitalet) ej utgöra mindre än tredjedelen av högsta beloppet (maximikapitalet).

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

3 §

Aktierna skola lyda å lika belopp, ej understigande femtio kronor; dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, om Konungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall giver tillstånd därtill.

Aktierna skola lyda å lika belopp, ej understigande femtio kronor; dock må aktie kunna lyda å mindre belopp, lägst tio kronor, om *det i bolagsordningen bestämda aktiekapitalet eller maksimumkapitalet icke överstiger femtiotusen kronor eller ock* Konungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall giver tillstånd därtill.

Vad för aktie skall inbetalas må ej bestämmas till lägre belopp än det, varå aktien skall lyda (nominella beloppet). Betalningen skall erläggas i penningar, där den ej må annorledes fullgöras efter vad i denna lag sägs. Sedan för aktie full betalning blivit erlagd, vare aktieägaren icke pliktig att ytterligare tillskjuta något.

Aktie vare mot bolaget odelbar.

Å aktierna skola utfärdas brev, vilka ställas till viss man, där ej Konungen eller myndighet Konungen förordnar för särskilt fall medgiver att breven må ställas till innehavaren.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2. beträffande ny företagsform (punkt 2 i hemställan)

av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 8 med "Utskottet erinrar" och slutar på s. 9 med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i motionen, nämligen att också mindre företag skall kunna drivas i former som begränsar det personliga risktagandet. Om sådana möjligheter inte finns, är det fara för att villigheten att satsa kraft och kapital på att starta nya företag, utveckla nya produkter, pröva nya produktionsmetoder etc. avtar.

Utskottet erinrar vidare om att från företagsekonomisk synpunkt har aktiebolag enligt nu gällande skattelagstiftning en i jämförelse med andra

företagsformer gynnad ställning, bl. a. genom rätten till skattefria fond-avsättningar.

Med hänsyn till ovannämnda förhållanden erbjuder enligt utskottets mening inte de båda nu förekommande bolagstyperna handelsbolag och kommanditbolag något fullgott alternativ för alla de mindre och medelstora aktiebolag inom olika verksamhetsområden för vilka det kan komma att bli nödvändigt att byta företagsform under den föreslagna övergångsperioden. Utskottet anser därför i likhet med motionärerna att det föreligger behov av en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna och anpassad för de mindre företagen — dvs. en motsvarighet till den utomlands vanliga bolagsformen, exempelvis den tyska GmbH. Såsom framhålls i motionen bör en sådan bolagsform även utformas så att de mindre företagen i skattehänseende och vad gäller rätt till fondavsättningar behandlas på i huvudsak samma sätt som aktiebolag. Däremot bör, såsom motionärerna påpekar, formkraven i olika avseenden kunna göras mera begränsade, även om de måste utformas så att behovet av insyn och kontroll från olika intressenters sida tillgodoses. Den bör vidare, om möjligt, förbehållas enbart rörelsedrivande bolag.

I anslutning till det sist anförda vill utskottet erinra om att de svårigheter i fråga om taxeringskontroll och skatteindrivning, som åberopats som ett argument för kravet på en kraftig höjning av aktiekapitalet, till stor del berott på dels att det tidigare saknats verkningsfulla påtryckningsmedel mot aktiebolag som inte fullgjorde sin deklarationsskyldighet, dels att det inte heller funnits formella möjligheter att framtvinga en taxering av huvudaktieägare och bolag i samma taxeringsdistrikt. I båda dessa hänseenden har emellertid lagändringar under senare tid antagits av riksdagen (SkU 1971: 16 och SkU 1972: 65). Dessa lagstiftningsåtgärder torde tillsammans med en effektivare taxeringskontroll i väsentlig grad komma att minska nu angivna svårigheter. Någon anledning att befara att olägenheter av motsvarande slag skulle uppstå, om den av motionärerna föreslagna företagsformen införs i svensk rätt, finns ej enligt utskottets mening.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 2108 yrkandet 1.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande *ny företagsform* med bifall till motionen 1973: 2108 yrkandet 1 beslutar att hos Kungl. Maj:t begära att förslag om en ny företagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna avsedd för mindre företag föreläggas riksdagen före utgången av år 1975.

3. beträffande *fråga om avslag på förslaget till övergångsreglering* (punkt 3 i hemställan)

av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp) som — under förutsättning av bifall till utskottets hemställan vid punkten 2 — anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 9 med "Detta skulle" och slutar på s. 10 med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att propositionens förslag till övergångsreglering inte kan godtas med mindre än att möjlighet öppnas för småföretagen att fortsätta rörelsen i former som innebär begränsad ekonomisk ansvarighet för delägarna. Utskottet tillstyrker därför motionsyrkandet.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande fråga om avslag på förslaget till övergångsreglering — med förklaring att propositionen 1973: 168 inte kunnat i oförändrat skick bifallas — med bifall till motionen 1973: 2108 yrkandet 2 avslår propositionen i de delar som avser höjning av aktiekapital för bolag bildade före den 6 juni 1973.

4. beträffande *övergångstidens längd* (punkt 4 i hemställan)

av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp) som — under förutsättning av bifall till utskottets hemställan vid punkt 3 — anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 10 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 11 med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner motionärernas önskemål om förlängning av övergångstiden och införande av dispensmöjlighet befogade. Utskottet tillstyrker därför motionsyrkandena.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande övergångstidens längd — under förklaring att propositionen inte kunnat i oförändrat skick bifallas — med bifall till motionen 1973: 2106 yrkandena 1 och 2 antar punkten 2 i förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

2. I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ i sin äldre lydelse till utgången av år 1978. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

Reservanternas förslag

2. I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ i sin äldre lydelse till utgången av år 1980. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor. *Konungen eller myndighet som Konungen förordnar kan på ansökan lämna bolag tillstånd att under viss tid efter utgången av år 1980 ha ett minimikapital understigande 50 000 kronor, om synnerliga skäl därtill föreligger.*

5. beträffande *övergångstidens längd* (punkt 4 i hemställan)

av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp) som — under förutsättning av bifall till reservationen vid punkt 1 — anser att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande övergångstidens längd — under förklaring att propositionen inte kunnat i oförändrat skick bifallas — med bifall till motionen 1973: 2106 yrkandena 1 och 2 antar punkten 2 i förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag med i nedan angivna som *reservanternas förslag* betecknade lydelse:

2. I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ i sin äldre lydelse till utgången av år 1978. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 50 000 kronor.

2. I fråga om bolag som bildats före den 6 juni 1973 gäller 2 och 3 §§ i sin äldre lydelse till utgången av år 1980. Dock får det för sådant bolag bestämda aktiekapitalet eller minimikapitalet ej genom ändring av bolagsordningen sänkas till belopp som är lägre än 20 000 kronor. *Konungen eller myndighet som Konungen förordnar kan på ansökan lämna bolag tillstånd att under viss tid efter utgången av år 1980 ha ett mini-*

*Kungl. Maj:ts förslag**Reservanternas förslag*

mikapital understigande 20 000 kronor, om synnerliga skäl därtill föreligger.

6. beträffande särskilda stödåtgärder (punkt 5 i hemställan)

av herrar Svanström (c), Lidgard (m), Börjesson i Falköping (c), Sjöholm (fp), fru Jonäng (c), herrar Winberg (m) och Enlund (fp) som — under förutsättning av bifall till utskottets hemställan vid punkt 3 — anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 12 med "Beträffande förevarande" och slutar med "1973: 2110" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att den föreslagna övergångsregleringen ger upphov till en rad ekonomiska och näringspolitiska problem. För ett stort antal rörelsedrivande bolag med lågt aktiekapital kommer den föreskrivna kapitalhöjningen att medföra ytterst kännbara påfrestningar i bl. a. likviditetshänseende. Mot bakgrund härav framstår det som angeläget att mildra verkningarna av övergångsbestämmelserna. Utskottet delar följaktligen den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna, nämligen att det är nödvändigt att utforma lämpliga stödåtgärder från samhällets sida för att underlätta för i första hand mindre företag med anställda att genomföra den erforderliga höjningen av aktiekapitalet. Med hänvisning till det anförda och till de utförligare motiveringarna i motionerna finner utskottet det angeläget att de av motionärerna berörda åtgärderna blir föremål för skyndsam och förutsättningslös utredning samt att på grundval därav förslag om stödåtgärder föreläggs riksdagen före utgången av år 1975.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande särskilda stödåtgärder i anledning av motionerna 1973: 2106 yrkandet 3, 1973: 2107 och 1973: 2110 yrkandet 2 hos Kungl. Maj:t anhåller att de i motionsyrkandena berörda frågorna blir föremål för skyndsam och förutsättningslös utredning samt att på grundval därav förslag om stödåtgärder föreläggs riksdagen före utgången av år 1975.

7. beträffande dispens från låneförbudet (punkt 10 i hemställan)

av herrar Lidgard (m) och Winberg (m) som anser

dels att det avsnitt av utskottets betänkande som börjar på s. 14 med "Såsom omnämnts" och på s. 16 slutar med "några betänkligheter" bort ha följande lydelse:

Under föredragningen i lagutskottet av propositionen 1973: 168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, m. m. har företetts en "Pm angående låneförbudet i aktiebolagslagen" med påteckningen "Vidi för justitiedepartementet. 1973-11-08. Staffan Vängby". Promemorian uppgavs härröra från justitiedepartementet och avse en fråga som aktualiserats i departementet efter det att propositionen avgivits. Syftet med promemorian och det därtill fogade lagförslaget torde ha varit att utskottet skulle ta upp frågan som sin egen och jämligt RO § 43 väcka förslag hos riksdagen i överensstämmelse med promemorian.

Grunden till den självständiga initiativrätten enligt RO § 43 har angivits ytterst vara att söka i den omfattande sakkunskap och den överblick över ett bestämt område av samhällslivet som utskotten förvärvar. Det har förmodats att utskottsinitiativen skulle komma att bestå av förslag till framställningar om utredningar i vissa angelägenheter genom regeringens försorg. Det har även understrukits att de nya befogenheterna med avseende på initiativtagande skall begagnas med samma varsamhet vilken iakttagits av utskott som haft självständig initiativ rätt enligt hittillsvarande ordning. Det har slutligen uttalats att politisk enighet i utskottet är värd att eftersträva i de fall där ett utskottsinitiativ kommer i fråga.

I förarbetena till RO § 43 har i olika sammanhang betonats att initiativrätten är *självständig*. Givetvis har däremot ingenstans ens antytts att utskottets initiativ rätt skulle ha tillkommit för att öppna en möjlighet för regeringen att öppet — som i föreliggande fall — eller i det fördolda komplettera ofullständiga propositioner eller eljest skapa en genväg för regeringsförslag till riksdagen. Tvärtom har det klart uttalats att riksdagsärendena bör framdeles liksom hittills väckas genom proposition eller motion.

Att i föreliggande ärende begagna sig av initiativrätten på det sätt som utskottet föreslår strider mot grunderna för institutets tillkomst. Då det dessutom icke synes medföra någon som helst risk för skada att avvakta en grundlagsenlig proposition från Kungl. Maj:t i det aktuella ärendet finner utskottet inte anledning att i förevarande sammanhang föreslå någon lagändring.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen beträffande dispens från låneförbudet beslutar att 75 b § aktiebolagslagen skall bibehållas i sin nuvarande lydelse.

*Bilaga I***Av utskottet utarbetat tillägg till lagförslaget under punkten 2***Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1944: 705) om aktiebolag,

dels att 119 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 119 a §, av nedan angivna lydelse.

dels att 75 b och 119 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 119 a §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Utskottets lydelse***75 b §**

Länsstyrelsen kan på ansökan medge undantag från bestämmelserna i 75 a §, om synnerliga skäl därtill föreligga.

Bolagets kända borgenärer skola höras över ansökningen. Om borgenär begär det, skall hans fordran betalas eller betryggande säkerhet ställas för den innan ansökningen får bifallas.

Bolagets kända borgenärer skola höras över ansökningen. **Det** *behöver dock ej ske, om borgenärernas ställning uppenbarligen icke påverkas av att ansökningen bifalles.* Om borgenär begär det, skall hans fordran betalas eller betryggande säkerhet ställas för den innan ansökningen får bifallas.

Bilaga 2

Näringsutskottets yttrande över propositionen 1973: 168 såvitt den gäller rösträtten för aktier som förvaltas av allmänna pensionsfonden.

Till lagutskottet

Propositionen 1973: 168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, m. m., har hänvisats till näringsutskottet såvitt gäller punkten 2, dvs. förslag till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag avseende rösträtten för aktier som förvaltas av allmänna pensionsfonden.

Sedan näringsutskottet under hand erfarit att fråga om viss annan ändring i aktiebolagslagen kan komma att aktualiseras inom lagutskottet vill näringsutskottet till lagutskottet överflytta sin andel av propositionen för att möjliggöra en samlad behandling av förekommande frågor om ändring i aktiebolagslagen.

Näringsutskottet avger härvid det yttrandet att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag inte ger anledning till någon erinran från utskottets sida.

Stockholm den 27 november 1973

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Gustafsson i Byske (c), Rask (s), Wirtén (fp), Blomkvist (s), Sjönell (c), Wååg (s), Hovhammar (m), Svensson i Malmö (vpk) och fru Hansson (s).

Bilaga 3

Skatteutskottets yttrande över den i anledning av propositionen 1973: 168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, m. m. väckta motionen 1973: 2110.

Till lagutskottet

Genom beslut den 15 november 1973 har lagutskottet hemställt om skatteutskottets yttrande över den med anledning av propositionen 1973: 168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973: 303) om ändring i lagen (1944: 705) om aktiebolag, m. m. väckta motionen 1973: 2110 av herr Nordgren m. fl. (m), såvitt avser punkten 2 i motionens hemställan.

Med anledning härav får skatteutskottet anföra följande.

I motionen 1973: 2110 yrkas att företagsskatteberedningen får i uppdrag att lägga fram förslag om att aktiebolag skall få skriva upp sitt aktiekapital med obeskattade vinstmedel. Av motiveringen i motionen framgår att avsikten är att de medel som utnyttjats för sådant ändamål skall återföras till beskattning under en tid av förslagsvis tio år. Bakgrunden till yrkandet i motionen är förslaget i propositionen 1973: 168 att aktiebolag, som bildats före den 6 juni 1973, vid utgången av år 1978 skall ha ett lägsta aktiekapital på 50 000 kr.

I propositionen 1973: 93 framhölls bl. a. (s. 86) att när aktiebolagsformen används har aktieägarna inte något personligt ansvar för bolagets förbindelser. Ansvar är begränsat till aktieägarnas kapitalinsats i bolaget. För att de, som står bakom bolaget och svarar för rörelsen, skall kunna uppfylla sina förpliktelser gentemot anställda, det allmänna och andra borgenärer måste deras kapitalinsats i bolaget vara betydande. Om en företagare inte är beredd eller i stånd till att göra en sådan kapitalinsats, bör han inte tillåtas att använda aktiebolagsformen utan vara hänvisad till någon annan företagsform, där han personligen svarar för företagets förbindelser.

Skatteutskottet delar denna uppfattning och anser i likhet med föredragande statsrådet i propositionen 1973: 168, att några ändringar i skattelagstiftningen eller andra särskilda åtgärder för att underlätta en ökning av aktiekapitalet till 50 000 kr. inte är erforderliga. Utskottet kan således inte biträda utredningsyrkandet i motionen 1973: 2110.

Stockholm den 22 november 1973

På skatteutskottets vägnar

ERIK BRANDT

Närvarande: herrar Brandt (s), Magnusson i Borås (m), fruvar Nettelbrandt (fp), Holmqvist (s), herrar Kristenson* (s), Wärnberg* (s), Larsson i Umeå (fp), Carlstein (s), Sundkvist (c), Wikner (s), Stadling (s), Westberg i Hofors (s), Olof Johansson i Stockholm (c), Björk i Gävle (c) och Söderström (m).

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande meningar

1. av herrar Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Björk i Gävle (c), som ansett att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 1, som börjar med "I propositionen" och slutar med "motionen 1973: 2110" bort ha följande lydelse:

I propositionen 1973: 93 framhölls bl. a. (s. 86) att när aktiebolagsformen används har aktieägarna inte något personligt ansvar för bolagets förbindelser. Ansvar är begränsat till aktieägarnas kapitalinsats i bolaget. För att de, som står bakom bolaget och svarar för rörelsen, skall kunna uppfylla sina förpliktelser gentemot anställda, det allmänna och andra borgenärer måste deras kapitalinsats i bolaget vara betydande.

Mot denna bakgrund finner utskottet en höjning av den lägsta gränsen för aktiekapitalets storlek motiverad. Men det är också uppenbart, att en avsevärd höjning leder till övergångsproblem för redan befintliga företag. Många av de mindre företag som i dag drivs i aktiebolagsform kommer inte att kunna kvarstå i denna form utan särskilda lättnader under övergångsperioden. Åtgärder för att öka möjligheterna att höja aktiekapitalet till den nya miniminivån kan ta sikte på ett statligt garantisystem för rörelsedrivande bolag. Systemet kan exempelvis utformas som en statlig garanti för lån i bank eller annan kreditinrättning. Ett sådant system bör utredas av exempelvis företagsskatteberedningen och förslag snarast möjligt därefter föreläggas riksdagen. För att ytterligare minska problemen kan övergångstiden förlängas och tidsutrymme skapas för att utreda också en alternativ företagsform för mindre företags behov med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna.

Skatteutskottet kan således inte dela statsrådets uppfattning i propositionen 1973: 168, att särskilda åtgärder för att underlätta ökningen av aktiekapitalet är obehövliga. Däremot bör dessa åtgärder vara så utformade att de kan tillämpas generellt oavsett om bolaget är för tillfället vinstgivande eller ej. Utskottet kan således inte biträda utredningsyrkandet i motionen 1973: 2110.

2. av herrar Magnusson i Borås (m) och Söderström (m), som ansett att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 1, som börjar med "I propositionen" och slutar med "motionen 1973: 2110", bort ha följande lydelse:

Av propositionen 1973: 168 framgår bl. a. att ca 45 000 rörelsedrivande aktiebolag med anställda har ett aktiekapital understigande 50 000 kr. För många av dessa företag framstår det som naturligt att även efter ändringen av aktiebolagsbestämmelserna fortsätta att driva verksamheten i aktiebolagsform. Förutsättningen för att man skall kunna göra detta är att aktiekapitalet ökas till minst 50 000 kr. senast i och med utgången av år 1978. Detta innebär att företagen har fyra till fem år, beroende på bokslutsdatum, på sig för att bygga upp ett tillräckligt eget kapital för att genomföra höjningen av aktiekapitalet. Om bolaget endast har obetydliga fonderade vinstmedel och ett aktiekapital på 5 000 kr., vilket är vanligt för många mindre företag inom hantverk och service, innebär detta att bolaget måste skapa reserver på 45 000 kr. i beskattade medel under den aktuella perioden. Med en bolagsbeskattning på något över 50 % innebär detta ett extra vinstuttag på ca 23 000 kr. per år. I den mån bolagets vinstutveckling är ojämn kan naturligtvis anspråken på bolagets vinstmedel vissa år bli än större.

En belastning av denna storlek torde vara betungande även för många företag som har starka motiv för och goda förutsättningar att fortsätta verksamheten i aktiebolagsform. Det framstår därför som angeläget att mildra verkningarna av övergångsbestämmelserna. En metod som skulle göra detta möjligt, utan någon ändring i det nu föreliggande lagförslaget, vore att medge uppskrivning av aktiekapitalet med obeskattade medel. De medel som utnyttjats på detta sätt skall därefter under en övergångstid på förslagsvis tio år återföras till beskattning.

Med hänvisning härtill tillstyrker skatteutskottet yrkandet i motionen 1973: 2110 att företagsskatteberedningen får i uppdrag att lägga fram förslag om att aktiebolag får rätt att skriva upp sitt aktiekapital med obeskattade vinstmedel.

3. av fru Nettelbrandt (fp) och herr Larsson i Umeå (fp), som anförde följande:

I likhet med vad som framförs i motionen 1973: 2108 anser vi att även mindre företag skall kunna drivas i former som begränsar det personliga risktagandet. Om sådana möjligheter inte finns är det fara för att villigheten att satsa kraft och kapital på att starta nya företag, utveckla nya produkter och pröva nya produktionsmetoder avtar. Vi motsätter oss därför en höjning av gränsen för lägsta aktiekapital till 50 000 kr. tills riksdagen förelagts förslag om ny bolagsform med begränsad ekonomisk ansvarighet för ägarna, avsedd för mindre företag.

